

treba je tedaj velike vaje, natančnosti in potrpljenja. Najboljši čas na ta način krompir cepiti, je mesec april.

Gospodarske raznoterosti.

Sredstvo, najti kurja in račja gnezda. Vsaka gospodinja ve, kako je sitno, če kokoš ali raca svoja jajca, oziroma gnezdo skriva. Gnezdo pa hitro najdeš, če se poslužiš staroroznanega sredstva, katero je pa, kolikor nam znano, malo poznato. Obdrgni namreč, koliko kokoši ali raci s soljo zadnjico, kar naredi, da žival hitro teče k svojemu gnezdju, ker drgnjenje s soljo ji naredi občutek, da je treba jajce zleči. Ako greš za kokošjo, kmalu bodeš dobil skrito gnezdo.

Plavljen les je veliko trpežnejši nego drugi, ker veliko bolj klubuje trhljenobi in plesnobi. Skušnje so pokazale, da na plavljenem lesu nikdar ne rasto gobe, čemur utegne biti vzrok ta, da voda izluži iz lesa soli, ki so za vspevanje lesne gobe neobhodno potrebne.

Gnoj za vrtnice. Izvrstno gnojilo za vrtnice je voda od saj. Saje iz peči in dimnikov, koder kurijo les, se s krompom polijejo in potem puste ohladiti. S to vodo se potem vrtnice škrope. Nasledek takega škropenja je temnozeleno listje, veliko cvetja ter uničevanje mrčesa. Celo stare vrtnice ožive po takem gnojenju.

Poučni in zabavni del.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

244.

1. Iskanje in sekanje kinovcev; nošnja lubja.

Pariški prirodoslovec Weddell je bival 1847. l. v peruvanskih gozdih, in popisal nam je sekanje kinovcev tako le:

„Zadnje dni mesca junija 1847. l. sem odpotoval v pokrajino Casabaya. To pokrajino so razdelile Kordiljere na dva jasno razločena kraja: jeden je visoka ravnina, jeden cela vrsta izporednih dolin. Te doline dajo največjo množino kinovega lubja, ki se danes izvažja s peruvanske republike. Ni moči narisati popolne slike o prirodnem bogastvu, katero se krije v teh samotnih krajih. Nekdaj je pohlepa po zlatu obludila kraje, ali gozd je z novega tu razprostrl svoje gospodstvo, in samo sekira „cascarillero“ moti danes to tihoto.

„Cascarillero“ se veli človeku, kateri po gozdu kinovce seka. Ti ljudje so odrasli pri tem težkem delu. Oni so izredno vešči, ne zgubé se v največji gošči. Brez sleharnega ravnala rijejo po prečudnih labirintih tropskega gozda. Mnogi drugi delavci, kateri niso odrasli pri tem delu, zgubili so se v pragozdu in žalostne smrti umrli.

Drvarji ne iščejo in ne sekajo kinovcev na svoj račun. Navadno jih najme podjeten trgovec ali podjetno trgovsko društvo, in ž njimi pošiljajo vsak pot v gozd zanesljivega človeka, kateremu velé „majordom.“ Prva skrb njemu, kateri se loti takega posla v nepoznanem in nepreiskanem kraju je ta, da mu vešči cascarillero okolico pregledajo in prouče. Drvarji morajo prodirati skozi goščo

na vse strani ter preudariti, do katere meje je vredno, da se gozd v delo vzeme. To proučevanje je najvažnejši del vsega podjetja. Ljudje, kateri se na ta posel pošiljajo morajo biti zanesljivi in potrpežljivi, ker so po njihovem izvestju delajo računi, kako hoče celi posel uspevati. Ako se ogled dovoljno izvrši, potem je prva skrb, da se naredi steza do tistega mesta, katero hoče biti središče daljnega posla. In od tega časa postane ves obližnji gozd, po katerem steza vodi, tako rekoč lastnina tistega delavca, in nobeden drug cascarillero ne sme tam delati.

Ko majordom s svojimi drvarji dospe v bližino tistega kraja, kjer se hoče delati, koj odbere prikladno mesto, kjer napravi potrebno naselišče. Gleda pa, da bi se nastanil, če le kaže, blizu studenca ali potoka. Tu dade koj postaviti kolib, v katere zloži hrano in potem tudi lubje. Ako vidi, da bode treba vstati dalje časa na istem mestu, koj prekoplje toliko prostora, da posadi koruze in sočivja. Skušnja je pokazala, da delo najuspešnejše napreduje, če imajo delavci vedno dovolj živeža pri roki. Drvarji se razkrope po gozdu, in vsak nosi seboj živeža za več dni, pa tudi odejo mora seboj jemati. Ti ljudje dosta trpe, v enej roki drže sekuro ali dolg nož, da si pot klestijo, ali premagujejo druge zapreke, ker nevarnosti jim groze od vseh strani.

Kinovci navadno raztreseni rasto, le tu pa tam se dobe večje ali manje skupine. Zato je pa težava drvarju preden osledi pojedine kinovce mej gostim drevjem. Ako drevo stoji na takem mestu, da mu more krošnjo opaziti, potem je že poišče. Na roko mu gre lahko svetlikanje, ki je imajo nekatere vrste kinovcev, nenavadna boja perja, pa silna množina cvetja. Ako pa oko ne more videti krošnje, potem drvar ogleduje debela, in po skorji pogodi drevo. Drugokrat drvarja pripelje na sled listje, katero po tleh leži. Zanimivo je motriti Indijanca pri tem poslu, kako lazi po ozkih presekah, kako z očmi bode po perju, kako voha po zemlji, kakor zver po plenu, in kako na posled začne poskakovati, kedar se mu zdi, da je našel zaželeno drevo. No ni vsak pot cascarillero srečen pri iskanju. Dosta potov se vrača prazen domov, ker mu je živež že pošel. Drugokrat naleti že na robu gozda sledove drevju, ali kaj, ko ga od drevja deli silno brezdno, ali brza reka. Pridejo celi dnevi, preden pride do zaželenega predmeta.

Da delavec dobi več in boljšega lubja poseka drevo prav pri korenini, in pazi, da se mu nič ne poškoduje. Ker je najbolje lubje tisto, katero je bolj pri tleh, zato delavec odkoplje prst okoli drevesa. Če je tudi drevo posekano, vendar koj ne pade na tla, ker je v višini držé mnoge plezalke in krošnje sosednih dreves. Jaz sam sem posekal lepo drevo, da bi dobil njegovo cvetje, in četudi sem posekal še tri sosedna drevesa, vendar se kinovec ni premaknil. Kedar drevo pade, oklesti se, otolče in skorja s čerkami očisti. Potem se zarežejo zareze, da se ve, na koliko jermenov ali ploč se bode deblo ogulilo.

Sušenje lubja je dvojno. Drobno lubje z vej in drobnih debel, katero prihaja na trg z imenom „canuto,“

polaga se kar na solnce, kjer se samo ob sebi zvije kakor cev. Lubje od debelejših debel prihaja na trg v obliki ravnih ploč, katerim velé „tabla,“ ali „plancha“. Tako lubje pa se mora posušiti pod pritiskom, ker bi se sicer tudi kolikor toliko zvilo. Zato je najpreje za malo časa na solnce pokladajo, a potem v kupe zložé in obložé. Drugega dne se ploče zopet položé na solnce, in potem v kupe; tako delajo več dnij.

Kedar je lubje posušeno, cascarillero še ni gotov s svojim delom, sedaj še le ga čaka najhujše delo, ker se mora lubje znositi v mesto. Drvarji s težavo ležijo po po ozkih presekah, in človek si še misliti ne more, ako ni videl, kako utruja tako delo. Videl sem kraje, kjer so lubje nosili po 15 do 20 dnij, in ko sem videl plačo, katero so delavci za delo prejeli, nisem se mogel načuditi, da se sploh more dobiti delavec za tako težko delo in tako pičlo plačo.

Poučni in zabavni drobiž.

Nov računski stroj. Ruski uradnik Odner je izumel stroj, s katerim se lahko hitro sešteva, odšteva, množi in deli. Vsa manipulacija obstoji v tem, da se posebno napravljeni ročaj premakne na levo ali desno, pri množenju ali delanju se še premakne mali cilindar gori ali pa doli. Ves stroj je tako priprost, da se skoro pokvariti ne more. Z njim se tudi lahko hkrati množi in sešteva. Tak stroj, ki se imenuje aritmometer, velja kacic 150 gld.

Električna rastlina. V Indiji našli so rastlino, ki šest metrov daleč vpliva na magnetično iglo. Po noči pa tega električnega toka v tej rastlini ni opaziti. Iz tega pač smemo sklepati, da elektriko vzbujajo kemična presnavanja vršéča se v rastlini vsled solnčne svetlobe.

Pajki in gozd. Profesor dr. C. Keller v Curihi je po svojih preiskovanjih prišel do spoznanja, da so pajki kaj važni za ohranitev gozdov, ker pajki pokončajo veliko množino zelo škodljivih listnih uši in družih mrčesov. Keller je preiskal drob brezštevilih pajkov, ter jih je zasledoval ob njih življenju in prišel je do zaključka, da so pajki koristnejši gozdom nego vse ptice skupaj.

Zarad enega vrabca. Pred nedavnim časom ustavil je neki vrabec parni stroj v neki tovarni, zarad česar je moral prenehati nad sto delavcev z delom. To se je pa tako le dogodilo: Vrabec si je s svojimi tovariši izbral podstrešje neke tovarne v Sprembergu za svoje bivališče. Enkrat so se vrabci med seboj ruvali in eden pade v posodo za vodo, ki je bila namenjena za parni kotel in vtone v njej. Voda, ki je šla skoz cev v parni kotel, potegnila je seboj vrabca in cev se je zamašila, vsled česar parni kotel ni dobil več vode — na kratko, parni stroj se je moral ustaviti — zarad enega vrabca.

Ceno vino. Leta 1426. je stalo na Virtemberškem vedro dobrega starega vina 13 kr.; 1484. l. ni bil bokal več vreden nego eno jajce in l. 1539. so bili sodi več vredni nego vino v njih. Nek plemenitaž, ki je bil ob enem prvi sodnik v vasi, pridelal je toliko vina, da ni vedel kaj z njim početi. Prišel je do kaj čudne misli, kako vino dobro v denar spraviti. Povabil je bil namreč svoje kmete, da naj pridejo zastonj vino popiti, kar so prav radi storili. Vsled mnoge pijače nastali so redni poboji in tožeb ni bilo konca ne kraja. Grajščak, ki je bil ob enem sodnik, je dosegel svoj namen in imel je priliko, kmete kaznovati z globami v denarji in s povišanjem davščine in tako so mu vino drago plačevali.

Novice.

— **Osobne vesti.** Ministerstvo za uk in bogočastje imenovalo je gospodično Terezo Wennig iz Gradca za asistentinjo na tukajšnji c. kr. strokovni šoli za umetno vezenje in šivanje čipek. — Poštna oficijala Ferdinand Tomažič v Ljubljani in Evgen Parutta v Trstu imenovana sta kontrolorjema na dose-danjih službenih mestih.

— **C. kr. deželni šolski svet** je sporazumno z knezoškofijskim ordinarijatom v Ljubljani podelil profesorja Metelke ustanove po 42 gld. naslednjim učiteljem: Avgustu Arzelinu v Ljubnem, Gregorju Koželju v Št. Gotardu, Frančišku Rojini na Dobravi pri Kropi, Jožefu Bozji na Blokah, Kristijanu Engelmannu v Starem Trgu pri Poljanah in Fr. Grosu v Suhornu. Ustanove vitnarskega društva po 43 gld. je pa podelil c. kr. deželni šolski svet tem učiteljem: H. Likarju v Grahovem, Fr. Gärtnerju v Velesovem, Fr. Lavriču v Škocjanu.

— **Mestna hranilnica ljubljanska.** Meseca decembra 1891 vložilo je 475 strank v mestno hranilnico ljubljansko 216.273 gld., vzdignilo pa 253 strank 134.178 gld. 31 kr.

— **Na tukajšni podkovski šoli** vršile so se dne 27. in 28. decembra skušnje pred izpraševalno komisijo, kateri predsedoval je vodja šole dr. vit. Bleiweis Trsteniški, člana komisije bila sta c. kr. okrajni živinozdravnik Zadnikar in učitelj Šlegel. Dne 27. bili so na vrsti kovači brez šole, bilo jih je 16, po narodnosti bilo je 8 kranjcev, 6 štajarskih Slovencev, 1 koroški Slovenec, 1 Čeh. Skušnjo naredilo je s povoljnim vspehom le 11 kovačev, 5 in sicer mlajših kovačev mora skušnjo ponavljati, ker so bili premalo izvežbani. Dne 28. delali so skušnjo učenci podkovske šole, bilo jih je 5 učencev, ker je eden zaradi bolezni šolo med letom zapustil. Vsi so imeli podpore, po narodnosti bilo je 5 kranjcev, eden Primorec. Vsi so z dobrim vspehom postali skušnjo iz podkovstva, 4 naredili so izpit tudi iz mesogledstva; 1 ni bil izprašan, ker ni znal dovolj brati in pisati. Učenci bili so sledeči: Belič Fran iz Ljubljane, Debelak Valentin iz Dolenjevasi, okraj Kranj, Müller Ivan iz Kranjske gore, Rovan Fran iz Planine, okraj Logatec, Gorup Tomaž iz Gaberja, Primorske, sedaj stanujoč v Ložu.

— **Družbi sv. Cirila in Metoda** so poslali kot novoletno darilo: Dr. Ignacij Kotnik 15 gold, nadučitelj Janko Žirovnik 9 gld., in sicer 4 gld. za-se, 5 gld. pa za g. Antona Belca, trgovca v Št. Vidu nad Ljubljano, da si s tem darom kupita oprostnih listkov za novoletna voščila, in vesela družba, zbrana na Silvestrov večer v gostilni g. Frana Jermana v Černomlji, 5 gld. — Naj bi lepi vzgledi gospodov darovalcev našli mnogo posnemovalcev, ki bi tekmovali v podpiranju blagih namenov naše družbe! — Dalje nam je poslal g. Fran Fajdiga, trgovec v Sodražici, 16 gld. 12 kr. kot čisti dohodek tom bole, prirejene na Štefanov večer, z željo, da bi narodnjaki po deželi večkrat napravljali take igre v podporo naši družbi, čisti dohodek utegne precej velik biti, in ljudstvo dobi zanimanje za narodno stvar. Z radostjo pozdravljamo ta nasvet, kakor nas tudi veselé vedno množeči se darovi iz širših krogov našega občinstva. Tako je daroval družbi Ivan Zor, črevljar v Ljubljani, 1 gld. Kot zakasneli pristavek zabeležujemo še dostojno zahvalo za darove: S. R. 1 gld., gospodičini Erika in Milčka Novakovi v Kostanjevici 6 gld. 29 kr., Neimenovan v Postojini 5 gld. in prepoznani Celjski pevci 6 gld. 60 kr., kot zakasneli pristavek pa za-to, ker so se omenjeni darovi poslali posameznim udom, ne pa „Vodstvu družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani“, kar naj blagovoli uvaževati se občinstvo, kakor smo to pred